

339.9:321.17
339.9:341.231

Besenyi Sándor¹

A HELY A GLOBALIZÁCIÓ ERŐTERÉBEN

The Place in the Field of Globalization

Korunk világállapotát a globalizáció koraként szokás meghatározni. A korábbi, szegmentált földi berendezkedések civilizatórikus átrendeződése ez a folyamat, összefüggő pozitív és veszedelmesen negatív következményekkel. Egy sohasem volt, összetett, új világrend kialakulása. A technika és az informatika eszköztárával az ezredfordulóra új társadalmi, gazdasági, pénzügyi és kommunikációs összefüggésrendszer jött létre. Átrendezte a „Föld űrhajó” minden szegletét és zugát. A természetföldrajzi, gazdasági és társadalmi korlátok, elkülönülések gáttalan lebontása ez a folyamat, és az egységes informatikai, technikai, pénzügyi, gazdasági és kommunikációs vonatkozásrendszer, egy új erőter megszilárdulása. A települések ebben az erőterben a térszerkezet csomópontjai. A hely, a lokalitások sajátosságai, azonosságjegyeik alapján eltérő előfeltételeket, státust biztosítanak közösségeik és az egyének életé, boldogulásá számára. Autonómaszervezésük, tevékenységük, tevékenységszerkezetük visszahat településük jellemzőinek, körülményeinek, versenyhelyzetének alakulására.

Kulcsszavak: globalizáció, lokalitás, a hely, determinációs dinamika, Ikarosz esélyei, uniformizálódás, autonómaszervezés

A globális erőter felizzásának drámai napjait, óráit éltük meg 2001. szeptember 11-én.

A kisülés – diabolikus erők esztelen, pusztító terrortámadása a globalizáció központja ellen, emblematikus épületkolosszusainak barbár, kamikáze lerombolása – nem lenullázta az erőteret, hanem felizzította. A terrortámadások természetrajza ez. Nem meggyöngítik, hanem rendre stabilizálják a célba vett struktúrákat. Az esztelen támadás ártatlan emberek ezreinek halálát okozta. Globalizációs mementó ez a dráma, a World Trade Center toronypárja elleni támadás és ördögi rombolás.

(A véres dráma a közelmúltban, 2008. november 26-án, a dinamikusan fejlődő szubkontinens, India pénzügyi központjában, Maharastra szövetségi állam

¹ A szerző a szegedi Értelmiség Szabadegyetem /1990–2009/ szervezője, igazgatója.

A Szabadegyetem a rendszerváltozás körülményei, kihívásai, ellentmondásos történelmi folyamatában az értelmiség helyzet- és szerepváltozásai metamorfózisának kutatását, értelmezését tekintette feladatának. A rendezvénysorozat a Kárpát-medencei magyarság rendszeres évi találkozója volt bő egy évtizeden át. A Vajdaságból Rehák László, Losoncz Alpár, Dudás Károly, Siflis Zoltán, Bojan Pajtić, Kasza József, Gábrity Molnár Irén voltak felkért előadóink.

fővárosában, Mumbaiban az Oberoit és a Tádzs Mahal luxusszállodák elleni gyilkos merénylettel ismétlődött.

A planetáris világ jelzett, roppant ellentmondásos civilizatórikus átrendeződése, a globalizáció nem torpant meg ezekkel az ördögi merényletekkel. A technika és az informatika bázisán kialakult planetáris kommunikáció, a pénzügyi és gazdasági elzárkózások leépülése és az egységes informatikai, technikai, kommunikációs, pénzügyi és gazdasági világrendjét napjainkra azonban nem ezek a merényletek rendítették meg.

A gazdasági világrendszer sebezhetőségét a multinacionális tőke falánksága, mohó profit-étvágya, a kreált fiktív fizetőképes keresletet biztosító hitel- és pénzügyi világ kollapszusa, s a nyomukban terjedő túlermelési gazdasági válság leplezte le, tette nyilvánvalóvá. A tovagyrúzó gazdasági szököár, válságcunami feltartóztathatatlanul tarol, átgázol minden lokalitáson.²

Van, aki fátumnak ítéli a planetáris világ uniformizálódását, a globalizációt. Van, aki a gravitáció általános természettörvényéhez hasonlítja a globalitás erőterét, s utal arra a kozmikus analógiára, hogy a természettörvény egyetemessége ellenére micsoda lokális variabilitása, sokszínű és vegyes változatossága van a kozmikus alakulatoknak, a vörös óriásoktól a fehér törpéig, a kvazároktól a fekete lyukakig, a Föld-típusú bolygóktól a Jupiter-típusú gázbolygóig, és így tovább. A gravitáció egyetemessége tehát nem kizárja, hanem feltételezi a gravitációs erőter tagoltságát és diverzitását, a lokalitás kozmogóniai, morfológiai és evolúciós sokféleségét.

A kozmikus analógia alapján a globális világrend civilizatórikus uniformizálódásában is lehetséges és valószínű tehát a lokalitások sajátosságai, egyedisége és sokfélesége.

Számos kérdés adódik számunkra ebből az analógiából:

– Van-e esélyünk a sokféleségre, a nemzeti, a térségi, a regionális, települési azonosságunk védelmére, megőrzésére, megjelenítésére, kibontakoztatására a planetáris világrend „gravitációs” erőterében?

– Van-e Ikarosznak esélye?

(Követői, mai világunk Ikaroszai, naponta dacolnak a gravitáció egyetemes törvényével. Naponta tágítják a sportban, a közlekedésben, a világűr meghódításában a gravitációs erőterben megnyíló emberi mozgásteret. Az emberi teljesítőképesség, tudás, akarat, lelemény állandóan átlépi a gravitáció szabta eddigi emberi korlátokat a sport, repülés, közlekedés, űrhajók, űrszondák stb. különböző dimenzióiban.)

– Hogy is leszünk hát a globalizációval?

² A zárójeles bekezdések, friss betoldások a 2002. november 29–30-án rendezett szegedi konferencián elhangzott előadás szerkesztett szövegébe, amely a *Határok és az Európai Unió* című gyűjteményes kötetben jelent meg. Szeged, 2002., 240–248. o. Szerk.: Szónokyné Ancsin Gabriella

– Várjuk tétlenül, karba tett kézzel, passzívan a globalizációs folyamatokat, hogy majd csak átmentjük valahogyan szűkebb és tágabb világunkat?

– Megteremthetők-e a globális planetáris erőterben a méltó, autonóm emberi létezés módjai, formái, tartalmai?

– Lehetséges-e és hogyan a folyamatosság és a megújulás a világ drámaian változó körülményei között?

A globalizációs uniformizálással a lokalitást, a regionalitást és az integrációt állítják szembe – védekezési technikaként – a tudós elemzők és a kreatív potentátok.

„Gondolkozz globálisan, cselekedj lokálisan!” – idézzük rendre.

MI IS A HELY?

A települések adta mozgástérben számos egyén és közösség teszi fel a kérdést:

– A lokalitás, a hely mennyiben alkalmas az emberi autonómia, méltóság és kreativitás védelmére?

– Mennyire alkalmas örökölt természeti és társadalmi környezetünk és történelmi örökségünk átmentésére és védelmére?

– Hogyan tudjuk megtalálni a magunk helyét ebben az új globális világrendben?

1. A hely természet- és gazdaságföldrajzi meghatározottsága

A térszerkezeti háló csomópontjai a települések.

Széles körű tapasztalatunk, hogy a társadalmi térszerkezet csomópontjai – sok-sok közös vonásuk és jellegzetességük mellett – mennyire különböznek egymástól.

Nagy súllyal esik latba a települések:

a) földrajzi elhelyezkedése (szárazföldi, tengerparti, hegyvidéki, alföldi, folyóparti, természeti tájegységek találkozási területein stb.),

b) megközelíthetősége, szárazföldi, vízi, légi infrastrukturális hálózata,

c) távolsága más településektől, agglomerációs központoktól,

d) belső infrastrukturális ellátottsága (energiarendszer, közlekedési hálózat, víz- és csatornarendszer, telefónia stb.),

e) architekturális rendszere és arculata,

f) szolgáltatásai civilizatórikus fejlettsége,

g) a lakosság tevékenységszerkezetének történelmi-társadalmi differenciáltsága, ágazati tagoltsága,

h) lakosságának generációs arányai, iskolázottsága, szakképzettsége, szakmastruktúrája,

i) az ott élő közösségek kulturális tradíciói, munkakultúrája, személyiségi jelleme, habitusa, alkotóereje,

j) együttműködésük, önszervezésük színvonala, szervezettsége, intézményesültsége,

k) agglomerációs térszervező és integráló kisugárzása,

l) tevékenységcseréjük tartalmi, technikai, társadalom-földrajzi kiterjedtsége, rádiusza: helyközi, térségi, regionális, országos, nemzetközi, interkontinentális, globális jellege.

Mindezek megkülönböztető, a sajátosságok együttesét eltérő struktúrákban megjelenítő azonosságteremtő szempontok. A hasonlóság és a sokféleség meghatározói.

Az azonosságmeghatározó jegyek sajátos helyeket definiálnak és különböztetnek meg a térszerkezeti hálón. A hely karakteres térrész a társadalmi térszerkezet erőterében, azonosságjegyek együttesét strukturáló és megjelenítő entitás. Eltérő történelmi és szinkronikus társadalmi „tér-idő” vonatkozásrendszer az egymást követő, illetve együtt élő nemzedékek, csoportok, egyének szocializációja és individualizációja, társadalmi–közösségi–egyéni létezése számára.³

A településekben sűrűsödő humanizált természeti, architekturális, ill. infrastrukturális környezet, a hozzájuk tapadó társadalmi tevékenységrendszer, funkciók, intézmények, szervezetek, szerepek, tradíciók és normák adják a társadalmi létezés mozgásterét és reprezentációját, s határozzák meg az azonosságok eltérő intenzitását és karakterű megjelenítését.

2. A hely szociológiai – szociálpszichikai meghatározottsága

A társadalmi térszerkezet erőterében ez a sajátosságok strukturált együttese, ez a kitüntetett térrész: a hely, ami a hova születés véletlenje és az egyén életútja nyomán eltérő előfeltételeket, különböző szélességű és mélységű távlatokat nyit az egyének számára a kor társadalmi tartalmainak, örökségének, együttműködési és vonatkozási rendszereinek, sajátos mozgástereinek elsajátításához, felhasználásához, az egyén és közösség szinkronikus és történelmi kisugárzásának, társadalmi kölcsönhatásaik rádiuszának kialakításához.

A hely fókuszálja a társadalmiság erőhatásait és előfeltételeit, feltranszformálja kisugárzó erőit. Státust teremt a közösségek és az egyének számára. Természet- és társadalomföldrajzi környezetében pozicionális effektussal tölti fel a társadalmi, gazdasági, kulturális, egészségügyi, oktatási stb. térrészeket, a különböző lokalitásokat. A hely adottságai (a hely szelleme) beállítódásokat (attitűdöket), magatartásmintákat (szerepeket), tevékenységirányokat és módokat (szervezeteket, intézményesülést) biztosítanak, tradíciókat jelenítenek meg, sajátos távlatokat nyitnak.

³ Megjegyzés: el kellene tűnődni rajta, hogy a relativitáselméleti analogikus módszer mennyiben használható a komplex társadalmi-gazdasági és információs dinamika tanulmányozásában.

Az egyének tehetségükkel, adottságaikkal, tevékenységükkel, megszerzett erőikkel, együttműködéseikkel formálhatják és gazdagíthatják előfeltételeiket, örökölt térségi adottságaikat. Tágíthatják vagy éppen szűkíthetik távlataikat. Modulálhatják mozgásterüket, a helyből, helyekből, térségből fakadó társadalmi meghatározottságaikat. Alakíthatják településeiket, térségüket, státusukat.

Az egyén családja, vonatkozási csoportjai, településének társadalmi–gazdasági–kulturális és szociális környezete, intézményrendszere, helyi közhatalmi és civil közéleti tényezői transzformátorként közvetítik örökölt társadalmiságát, érdekviszonyait, értékrendszerét és értékrendjeit az egyén társadalmi lénygé válásához és egyéni kibontakozásához

A transzformációs rendszerek, mechanizmusok genetikus, morfológiai és funkcionális leírása, modellezése a tudatos társadalmi, illetve egyéni alkalmazások, adaptációk előfeltétele, mobilizálható eszköze lehet. Erről szólnak önmeghatározási kísérleteik, mítoszai, legendáik, meséik, dalaik, táncaik, irodalmuk, művészetük, ezt írják le, ezt kutatják a különböző társadalomtudományok.

A helyi közösség társadalmi státusát, mozgásterét, vonatkozásrendszerét és mindennapjait korszakonként nagy történelmi kataklizmák, hatalmi, politikai-jogi, gazdasági, kulturális asszimilációs és homogenizációs meghatározottságok törik szét, írják át. A közösség vagy felmorzsolódik, széthullik, elveszíti identitását ebben a hatalmi, politikai, összetett kényszermetamorfózisban, vagy megújul maga is, a kohéziós tényezők alapján újjászerveződik, teremt meg azonoságának új formáit, tartalmait, megjelenítését és hagyományozódását.⁴

3. A hely társadalom- és foglalkoztatás-szerkezeti meghatározottsága

A lokalitás, mint a kibontakozáskeresés és autonómiakeresés közvetlen humanizált természeti, gazdasági, kulturális és szociális terepének további modellezésére a foglalkoztatási szerkezetvizsgálat rövid felvázolásával szeretnénk módszertani segítséget adni a települések önelemzéséhez.

⁴ Friss jegyzet: Szerbia s benne a vajdasági magyar közösség napjainkban, az európai integrációs folyamatban sokmindenben hasonló történelmi helyzetben van, mint 2002 novemberében a 2004. májusi uniós belépése előtti Magyarország volt.

Az előadás az integrálódás és az azonosságmegőrzés kihívásait mérlegelte. Az előcsatlakozási szakasz ugyanis nyilvánvalóvá tette számunkra, hogy az integrációs folyamatban a trendeket, a mozgásteret, lehetőségeket felismerő közösségek, települések, cselekvő megújulással, teremtő alkalmazkodással egyre növekvő versenyelőnyöket szereztek a lassan ébredező, tétova szomszédaiikkal szemben. Mára már markáns fejlettségi különbségeket eredményezett a különböző rajt, a helyes felismerésre, felkészülésre alapozott fejlődési-fejlesztési dinamikai különbség.

A népesség foglalkoztatásának települési szerkezete ugyanis ötvözi a térség természetföldrajzi, gazdaságföldrajzi, társadalomföldrajzi meghatározottságait, az infrastrukturális, termelési-technikai és technológiai feltételrendszerét és a munkaerő képzési, szakképzettségi sajátosságait, összességében: a település komplementer természeti, társadalmi-gazdasági és humán oldalait. Az arányok és aránytalanságok jól érzékeltetik a helyi társadalom szűk keresztmetszeit, arányosítási, dinamizálási tennivalóit, fejlesztési prioritásait, megoldandó feladatait.

Magyarországi rendszerváltoztatási tapasztalatok alapján a megszünt gazdasági-termelési, illetve tulajdonosi szerkezet helyett, másfél millió munkahely elvesztése után, mintegy félmillió tartós munkanélküli sereg állandósulása közben, a tulajdonviszonyok átalakulása és a piacváltást követően viszonylag stabilizálódott a lakosság tevékenységi és foglalkoztatási szerkezete.

Három strukturális rétege-szférája alakult ki:

a) Az Európai Unió munkamegosztási rendszerébe beintegrálódott, a világpiacon gazdasági normák és technikai-technológiai színvonalán megerősödött, a dinamikus fejlődő strukturális foglalkoztatási szféra. Mára döntően a multik tulajdonlásában, a világpiac által visszaigazolt hatékonysági–technikai–technológiai–felkészültségi színvonalon működik. Terrénuma a nemzetközi gazdasági kapcsolatok világa, a világpiac vagy a nemzetközi regionális piac.

b) A település és a közvetlen településkörnyezet kommunális tevékenységi és szolgáltatási rendszere. A népességlétszámból és az életminőségi ellátottsági nívóból következően meghatározott típusú és nagyságrendű tevékenységeket és szolgáltatási rendszereket (gyermekellátási, oktatási, képzési, szakképzési, kulturális, szociális, egészségügyi, kereskedelmi, közlekedési, szállítási, környezetvédelmi, hulladékgazdálkodási, energiaellátási, logisztikai, kommunikációs stb.), foglalkoztatási formákat igényel. Az önkormányzati intézmények és a privát kis- és középvállalkozások világa, megújulással, funkció- és helykereséssel birkózó szférája ez,

– részben önálló, avagy (napjainkban tolakodó) európai piaci hálózati szereplőkből,

– részben beszállítói szereplőkből,

– részben regionális és lokális piaci,

– valamint költségvetési támogatásból gazdálkodó szereplőkből áll.

Összehangolt működésük a település lakosságának életminőségét alapjaiban határozza meg. Fejlesztésük örökös versenyfutást jelent a település vezetése és lakossága számára a forrásokért.

c) A leszakadtak foglalkoztatására kényszerülő szociális foglalkoztatási szféra,

– részben az állami normatív támogatást és szakmai szervezést,

– részben önkormányzati kommunális–ellátó–szolgáltató rendszer (településtípusonként modellezhető) kiépítését igényli.

A foglalkoztatási rendszer kirajzolódott, jelzett dimenzióhoz hozzárendelt, adekvát humán erőforrás felkészítési programra, társadalmi-szakmai szocializációs rendszer kiépítésére van szükség. Ez nem szűken állami oktatási-szakképzési ágazati feladat, amelyre elsődlegesen a stratégiai strukturális foglalkoztatási rendszer szakmetszükségleteinek biztosítása vár, hanem megosztandó funkció és felelősség a társadalom különböző szakágazatai, területi egységei, önkormányzati, üzleti és civil szereplői között.

A gazdaságfejlesztés, beruházásszervezés, foglalkoztatásszervezés és a képzési-szakképzési területi rendszer kialakítása az eddigieknél hangsúlyosabb, markánsabb regionális, kistérségi és települési önkormányzati kihívásokat, majd kompetenciákat szül, nagyobb felelősséget ró a kamarákra és a civil szférára külön-külön és komplementer egységben együtt is.

A hely önszervezési, önérvényesülési kényszere, de lehetősége is sokkal meghatározóbbá válik napjainkban, mint ahogy az államszocializmus redistribúciós rendszerében hozzácsokolt a társadalom. Csak rövid távú konjunkturális sikerekre számíthat a központi költségvetési visszaosztásokra alapozott és hagyatkozó önkormányzati politika. A helyzet- és lehetőségfelmérés módszeres pályázati tájékozódást, pályázati tevékenységet és a fenti önszervezési kényszer tudatos érvényesítését, partnerkeresést, forrásszerzést igényel a helyi erőktől.

A LOKALITÁS A GLOBALIZÁCIÓBAN

Korunk új, korszakos, feltartóztathatatlan uniformizálási determinációs dinamikája a globalizáció:

- A világpiac, a világgazdaság, a monetáris rendszer összefonódása mind erőteljesebb planetáris erőteret teremt az információs és adatgazdálkodási technika bázisán, a világháló tér-idő-szerkezetében.

- Transznacionális vállalatok (multik) szövök, csomózzák, uralják ezt a hálót.

- Globális információs és kommunikációs rendszer alakul ebben az erőterben, amely a multimédiák világhódítása mentén homogenizációs mintákat, standardokat generalizál.

- A nemzetközi intézmények horizontális és vertikális kiterjedése révén szabályrendszerekké és imperatívuszokká válnak ezek a minták. Globális fejlesztési és környezetgazdálkodási rendszerek, biztonsági, jogvédelmi, jogérvényesülési módok szilárdulnak meg.

- A politikai mechanizmusok és rendszerek, közhatalmi technikák globális elterjedése és homogenizációja tör utat a helyi uralmi-hatalmi partikularitásokkal szemben.

A globalizáció a kelet-európai országokban a liberalizációs zsilipek kinyitásával, a privatizációs kapun keresztül, a multik tulajdonhoz jutásával, térségi berendezkedésével, az információgazdálkodás és kommunikációs rendszerek

eszközeivel, a nemzetközi pénzügyi rendszer honi intézményesülésével, pénzügytechnikai standardjaival és szabályozásának általánossá válásával, a meta-kommunikációs háló és a tulajdonosi hálózatok nemzetközi kiterjesztésével, az importliberalizáció, valamint a manipulációs reklámtechnika révén mind a tulajdonosi rendszerben, mind a gazdálkodásban, fogyasztásban, médiahasználatban, szórakoztatásban és szórakozásban feltartóztathatatlanul nyomul előre.

Sokan rámutattak már, hogy a globalizációs hatásrendszer előretörése milyen ellentmondásos társadalmi, gazdasági és kulturális következményekkel, végtelenen új pozitív és negatív átalakulásokkal jár.

Megnő az örökölt természeti környezet terhelése, károsítása, szennyezése. Ugyanakkor igen hatékony környezetvédelmi programok születnek és válnak mozgalommá, civilizatórikus társadalmi követelménnyé.

A globalizációs gazdasági hatások átrendezik az örökölt társadalmi tevékenység szerkezetet. Drasztikus módon teszik tönkre a korábbi termelési eljárásokat, módszereket. Nulláznak le korábban sikeres társadalmi csoportokat. Diktálnak új, hatékonyabb megoldásokat. Beszállítói kényszerhelyzeteket, értékesítési-felhasználási zsákutcákat hoznak létre.

Új tudásbázist gyarapítanak naponta, s vákuumot teremtenek a kor tudásanyagának nyitott megközelítéséhez, de közben leértékelik sok-sok ember felkészültségét és képességeit. Új gazdaságot és gazdagságot hoznak létre, s új kifosztottságot, új szegénységet indukálnak, új szegényeket löknek a társadalmi létezés peremére. Milliókat sodor ez a globalizációs dinamika a civilizatórikus átalakulás perifériájára. Új peremcsoportok sokasodnak ezeken a perifériákon. A globalizációs vonatkozás- és multimédiás hatásrendszer átprogramozza szükségleteinket, érintkezési és magatartásmódjainkat, viselkedésünket és gondolkodásunkat. Széttördeli, felmorzsolja, avítt kacattá silányítja számos tegnapi értékünket, eszközünket, viselkedésmódunkat.

Civilizatórikus megtermékenyítő és hatékonyságnövelő dinamikájának melléktermékeként érték- és közösségromboló hatásokat, nyomasztó társadalmi devianciákat is terjesztenek (kriminalizálódás, agresszivitás, drog, halálos kórok).

A globalizációs hatásrendszer kritikátlan majmolása uniformizáló konfekciókat tesz általánossá, feloldja a nemzeti, térségi és lokális eredetiségeket, színeket, ízeket, kohéziót, azonosságokat a passzív befogadók körében.

Hibát követnének azonban el, ha csupán romboló hatásain és következményein keresztül ítélnék a globalizáció egészéről, dimenzióiról, társadalmi-gazdasági-kulturális eszközrendszeréről, emberi és közösségi lehetőségeiről, mint az utcai tüntetések attackjaiban törő-zúzó globalizációellenes, fundamentalista tüntetők. Ez a protestáló és dacmagatartás rokonítja őket korunk megátkóztott terroristáival, akik pusztítva akarnak védeni valami ősit, fundamentálisat.

A lokalitás a második évezred utolsó harmadáig elszigetelt, primitív kívülmaradás volt, valami rejtett és rejtőzködő „kék lagúna”.

A globalizációban a lokalitás tartalma, funkciója megváltozik. A lokalitás lényegévé az autonómiaszerezés válik a globális erőterben, az autonómia azonban csak beépüléssel, funkciószerezéssel biztosítható. A nagyon különböző lokalitások versenyt futnak a piacokért, a csoportos és személyes funkciókért, forrásokért, döntési kompetenciákért. A demokratikusan választott és működő helyi közösségeknek mindezekért meg kell vívniuk a nem választott transznacionális vállalatokkal, nemzetközi szervezetekkel.

A decentralizálásért, a szubszidiaritás érvényesüléséért folytatott küzdelem magas színvonalú önszerveződést, tudatosságot, felkészültséget, rugalmasságot, erős kohéziót igényel a versenyző közösségektől. Elengedhetetlen a helyi közösségek egymás közötti térségi, regionális és interregionális tudás- és információcseréje is a globális problémák kezeléséhez, a funkciószerezéshez, a fennmaradáshoz.

A lokalitás a globális erőterben nem skanzen, nem sziget, nem rezervátum, hanem vonatkozásrendszerek stabil, funkcionális része. Nem elzárkózást, hanem ezerszálú kapcsolatot és kooperációt követel a szűkebb és tágabb természeti és társadalmi környezettel.

A lokalitás, autonómiánk önvédelme a világ változásainak, átalakulásainak, a globalizáció feltartóztatathatlan előnyomulásának elhárítása ellenálló daccal, elzárkózással, sündisznópókokkal nem biztosítható. A globalizációs erőterben csak tudatos funkció- és forrásszerzéssel, örökségünk mozaikjainak az új struktúrák vonatkozásrendszerébe építésével, az önérvényesítés és elfogadtatás kreatív változataival érhető el, megújítandó erőfeszítésekkel.

Sürgető imperatívusz számunkra, hogy megtaláljuk az új évezred eszközrendszerei humanizálásának, teremtő felhasználásának, közösségi és egyéni hasznosításának lehetőségeit, identitásunk újrafogalmazásainak módszereit, forogatókönyveit, szocializációs és individualizációs rendszerünk különböző dimenzióiban és színterein, közéletünk, gazdálkodásunk, érintkezéseink új világában.

Nemzetközi tapasztalat, hogy a térségi sajtószerűségeket érvényesíteni tudó regionalizmus, kistérségi összefogás, a lokalitás kreatív, kezdeményező képviselete, az önszerveződés, kommunikáció és együttműködés kohéziós erejével lehet kezelni a globális világ új eszközrendszereit, újratereíteni azonosságunkat és közösségeink kohéziós erőtereit.

IRODALOM

- ALBROW, Martin and KING, Elisabeth 1990. *Globalization. Knowledge and Society* Sage
- BÁRDI Nándor (szerk.) 1999. *Globalizáció és nemzetépítés*. Teleki László Alapítvány, Bp.
- BAYER József 2002. *Globális média, globális kultúra*. in: *Globalizáció és civilizációk*. Magyar Tudomány, 6. sz. 748–761. o.

- CHIKÁN Attila 2002. *A gazdaság globalizációja és a civilizációk különbözősége.* in: *Globalizáció és civilizációk.* Magyar Tudomány 6. sz. 730–737. o.
- ENYEDI György (szerk.) 2000. *Magyarország településkörnyezete.* MTA, Bp. *Magyarország az ezredfordulón*
- FŐLDES György és INOTAI András (szerk.) 2001. *A globalizáció kihatásai és Magyarország.* Napvilág Kiadó, Bp.
- HORVÁTH Gyula (szerk.) 1997. *Régiók felemelkedése és hanyatlása. Regionális átalakulás a Brit-szigeteken.* MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs
- HANKISS Elemér 2002. *2001. szeptember 11. Fordulópont? Globalizáció és civilizációk.* Magyar Tudomány 6. sz. 775–784. o.
- HUNGTINGTON, Samuel P. 1998. *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása.* Európa Könyvkiadó, Bp., (*The Clash of Civilizations and the Remarking World Order* Touchstone Books)
- PALÁNKAI Tibor 2002. *Globalizáció–civilizációk–Európa.* in: *Globalizáció és civilizációk.* Magyar Tudomány, 6. sz. 814–827. o.
- SIMAI Mihály: *Civilizációk és civil társadalmak a 21. század elején.* in: *Globalizáció és civilizációk.* Magyar Tudomány, 6. sz. 738–747. o.
- SZENTES Tamás: *A globalizációs folyamat kedvező és kedvezőtlen hatásai.* in: *Globalizáció és civilizációk.* Magyar Tudomány, 6. sz. 708–720. o.
- SZÓNOKYNE ANCSIN GABRIELLA (szerk.) 2002. in: *Határok és az Európai Unió,* 240–248. o.
- TÓTH József 1996. *A regionális fejlődés kezdetei és mai problémái a Kárpát-medencében.* in: *Határon innen-határon túl.* Szeged, 21–44. o. Szerk.: Pál Ágnes, Szónokyné Ancsin Gabriella
- VITÁNYI Iván 2002. *A civilizáció és a kultúra paradigmái.* in: *Globalizáció és civilizációk.* Magyar Tudomány, 6. sz. 720–729. o.

The Place in the Field of Globalization

It is a practice to define the present states of the world as the age of globalization.

This process involves a civilizatoric reorganisation of earlier, segmented worldly structures, resulting in correlated positive and dangerously negative consequences.

A new world order that has never existed is in the making.

By means of the instrument system of technology and informatics, a new social, economic, financial and communication system of correlation has come into existence. It has reorganized every nook and corner of the “Earth Spacecraft”. This process involves the unrestrained demolition of natural-geographic, economic and social barriers, and the firm establishment of an integrated system of informatics, technology, finance, economics and communication, that is, of a new field of power. In this field of power the settlements are the meeting points of the spatial structure. On bases of their typical and distinctive features, places or localities provide different preconditions or status for the life and prosperity of the individuals and communities. Their acquisition of autonomy, activities and activity structures relate back to the shaping and development of the characteristic features, circumstances and state of competition of their settlements.

Keywords: globalization, locality, the place, determining dynamics, Icarus’ chances, uniformization, acquisition of autonomy